

**ŽRTVE RODNO
ZASNOVANOG NASILJA
NE SMIJU BITI
STIGMATIZIRANE**

Zbornik učeničkih radova

**PREPOZNAJ.
PRIJAVI.
PREVENIRAJ.**

UREDNIŠTVO

MENTORICE:

Alma Ahmethodžić, magistrica međureligijskog studija i izgradnje mira, profesorica mentorica (JU Srednja medicinska škola Sarajevo, Srednja škola za tekstil, kožu i dizajn)

Medina Fazlić, magistrica međureligijskog studija i izgradnje mira, profesorica suradnica (JU Srednja medicinska škola Sarajevo)

Lejla Karahodžić, prof. sociologije, profesorica mentorica (Gimnazija Obala, Treća gimnazija Sarajevo)

Emilija Pavičević, magistrica međureligijskog studija i izgradnje mira, profesorica mentorica (Srednja medicinska škola KŠC-a "Sv. Josip")

Marija Knežević, mag. pedagogije (JU Srednja medicinska škola Sarajevo), tehnički i vizuelni identitet zbornika

UČENICI SREDNJE ŠKOLE ZA TEKSTIL, KOŽU I DIZAJN SARAJEVO ČIJI RADOVI KRASE STRANICE OVOG ZBORNIKA (REDOM KAKO SE POJAVLJUJU U ZBORNIKU):

Iman Okan

Sara Čerimović

Iman Čoralić

Emana Ćato

Elmuida Mustafi

SADRŽAJ

UVOD

DEFINICIJE SU POTREBNE KAKO BISMO GOVORILI ISTIM JEZIKOM

Kerim Omerović (JU Srednja medicinska škola Sarajevo), "Žrtve rodno zasnovanog nasilja ne smiju biti stigmatizirane" - PSIHIČKO NASILJE

Adna Fežić (JU Gimnazija Obala), "Žrtve rodno zasnovanog nasilja ne smiju biti stigmatizirane" - FIZIČKO NASILJE

Lamija Hadžialić (JU Treća gimnazija Sarajevo), "Žrtve rodno zasnovanog nasilja ne smiju biti stigmatizirane" - SEKSUALNO NASILJE

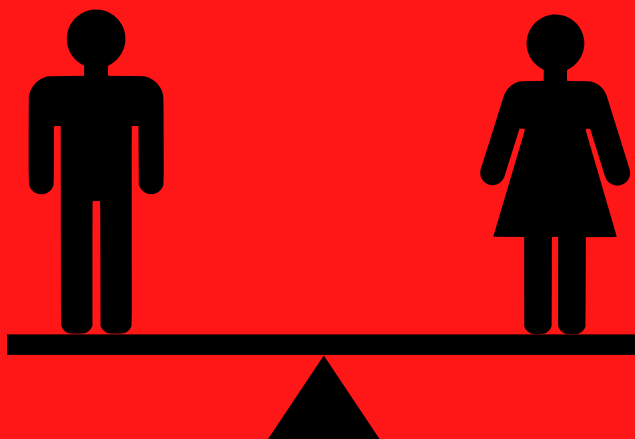
Elena Ivković (Srednja medicinska škola KŠC-a „Sv. Josip“ Sarajevo), "Žrtve rodno zasnovanog nasilja ne smiju biti stigmatizirane" - EKONOMSKO NASILJE

UVOD

Poštovani čitatelji,

panel "Žrtve rodno zasnovanog nasilja ne smiju biti stigmatizirane" realiziran je 28.11.2022. godine u okviru ETOS inicijative TPO fondacije i u suradnji sa JU Trećom gimnazijom Sarajevo, Katoličkim školskim centrom sv. Josip Sarajevo, JU Gimnazijom Obala i JU Srednjom medicinskom školom Sarajevo u prostorijama JU Treće gimnazije. Iz ove vrijedne inicijative proistekao je i ovaj zbornik učničkih radova koji čitate. Veliki doprinos dali su i nastavnici i učenici Srednje škole za tekstil, kožu i dizajn Sarajevo jer su njihovi likovni radovi doprinijeli posebnom i upečatljivom dizajnu.

Zahvaljujemo se TPO Fondaciji, te menadžmentima škola koje su sudjelovale u projektu na pruženoj podršci.

DEFINICIJE SU POTREBNE KAKO BISMO GOVORILI ISTIM JEZIKOM

Stigmatizacija

Stigmatizacija se odnosi na negativno obilježavanje osobe, dodavanja negativnih obilježja na temelju jedne karakteristike koju posjeduje. Cilj stigmatizacije je da se osoba percipira manje vrijednim članom društva koji bi zbog te svoje jedne karakteristike trebala biti isključena iz društva. (1)

Fizičko nasilje

Bilo koja radnja koja uzrokuje nenamjernu štetu, primjenom fizičke sile ili bilo koje vrste oružja ili predmeta koja može ili ne mora uzrokovati ozljede, bilo unutarnje, vanjske ili oboje. Širok je raspon situacija klasificiranih kao nasilne, poput tjelesnog kažnjavanja, uključujući udaranje, štipanje, šamaranje, šamaranje i kaznene ozljede koje mogu prouzročiti smrt. (2)

Psihičko nasilje

Psihološko nasilje je svaka agresija koja se provodi bez intervencije fizičkog kontakta između ljudi. To je fenomen koji nastaje kad se jedan ili više ljudi verbalno izruguju protiv drugog ili drugih ljudi, uzrokujući neku vrstu psihološke ili emocionalne štete napadnutim ljudima. (3)

1 Ivana Poslon, Stigmatizacija, <https://zgpd.hr/2019/05/28/stigmatizacija>, pristupljeno 15.12.2022. godine

2 Psihologija 2022, <https://hr.awordmerchant.com/violencia>, pristupljeno 15.12.2022. godine

3 Ibid

Ekonomsko nasilje

Ekonomsko nasilje je svaka radnja koju pojedinac poduzme koja utječe na ekonomski opstanak druge. Prikazuje se kroz ograničenja koja imaju za cilj kontrolu ostvarenog dohotka; kao i percepcija niže plaće za jednak rad na istom radnom mjestu. (4)

Rodno nasilje

Rodno nasilje (ili seksističko nasilje, prema drugim izvorima) podrazumijeva se kao svaka vrsta agresije koja se provodi na štetu fizičke, psihološke ili relativne dobrobiti osobe zbog njezinog spola ili identiteta. Ova vrsta agresije provodi se namjerno, bilo fizičkom silom, bilo s ciljem nanošenja štete, prisile, ograničavanja ili manipulacije osobom koja je podvrgnuta nasilnim djelima. (5)

4 Psihologija 2022, <https://hr.awordmerchant.com/violencia/>, pristupljeno 15.12.2022. godine

5 Ibid

OHRABRIMO SE
PROGOVORIMO

ŽRTVE RODNO ZASNOVANOG NASILJA NE SMIJU BITI STIGMATIZIRANE

PSIHIČKO NASILJE

“Moć i nasilje su suprotnosti; gdje jedno apsolutno vlada; drugo je odsutno. Nasilje se javlja tamo gdje je moć ugrožena ali nasilje prepušteno sebi završava nestankom moći”[1] (“O nasilju”- Hana Arendt, str. 70.)

Bitno za spomenuti je da su nasilje i moć ljudska tvorevina o kojoj se, po Hani Arendt, nije dovoljno pisalo i tematiziralo, s obzirom da je sve prisutno kroz ljudsku historiju u svojim različitim formama što potvrđuje riječima: “Svako ko razmišlja o istoriji i politici ne može da ne bude svestan ogromne uloge koju je nasilje oduvek imalo u ljudskim poslovima, pa je već na prvi pogled prilično iznenađujuće što je ono tako retko izdvajano radi posebnog razmatranja”[2] (“O nasilju”- Hana Arendt, str. 15.)

U okviru današnje teme ja ću se fokusirati na psihičko nasilje koje je rodno utemeljeno. Primarno moramo napraviti paralelu između pojmova roda i spola, nasilja i agresije. Spol je prirodno određena karakteristika, preciznije, ono što nas čini muškarcem ili ženom. Rod je pojam koji objedinjuje muškost i ženstvenost, a misli se na sve društvene, kulturne i psihološke osobine koje se pripisuju jednom ili drugom spolu. Na drugoj strani su nasilje i agresija, termini koji se često poistovjećuju. Oni jesu usko povezani i jedno može prethoditi drugom, ali postoje izvjesne razlike među njima. Agresija je ponašanje usmjeravano emocijama koje može, ali ne mora, imati neki jasno određen ili postavljen cilj. Nasilje, nasuprot tome, je akt čiji je rezultat prekomjerna sila koja izaziva fizičku bol i patnju.

[1] Hana Arendt: “O nasilju”, Beograd: Alexanadria Press, 2002, str.70.

[2] Ibidem., str.15.

“Svaka vrsta fizičkog, psihičkog, seksualnog i ekonomskog nasilja, kao i prijetnje nasiljem koje su usmjerene prema ženama samo zbog toga što su žene, ili ih nesrazmjerno pogađaju u odnosu na muškarce”[3].

Jednakost muškaraca i žena jeste regulisana pravno kroz različite deklaracije, konvencije i zakone (Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, Evropska konvencija o ljudskim pravima, Istanbulska konvencija, Rezolucija 1325, Ženevske konvencije i itd.), koji se ondose na ovu tematiku, ali je praksa ta koja je problematična. Nije tema koja se javlja prvi put u modernom dobu, postoji već stoljećima i vodi se na jednako surov način kao i danas, iako smatramo da ljudska vrsta napreduje svaki dan. U prošlosti napore je ulagao pokret sufražetkinja, koji je napravio historijski eho, što se i dan – danas osjeti. U sadašnjosti, teret te borbe je na leđima svake žene.

Istraživanje koje je provedeno od strane OSCE-a u okviru Bosne i Hercegovine kaže da je 38% žena iskusilo neki oblik nasilja od svoje petnaeste godine. Najčešći oblici nasilja su psihičko nasilje od strane intimnog partnera (36%), i seksualno uznemiravanje (28%). Moramo uzeti u obzir da je samo 5% žena prijavilo nasilje od strane partnera i 3% je prijavilo seksualno uznemiravanje. Istraživanje je provedeno na reprezentativnom uzorku žena u dobi od 18. do 74. godine života koje žive u Bosni i Hercegovini. Od aprila do avgusta 2018. godine objavljeno je ukupno 2.321 intervju od kojih je 1.163 na području Federacije Bosne i Hercegovine i 1.019 u Republici Srpskoj.

[3] Perić Aleksandra, „Šta je rodno zasnovano nasilje i kako ga prepoznati“

Statistika je pokazala da je psihičko nasilje od strane partnera najrasprostranjeniji oblik nasilja nad ženama. Procentualno to bi bilo: 28% žena je iskusilo ponašanje koje je kontrolirajuće, 23% zlostavljачko ponašanje, 12% ekonomsko nasilje i 6% ucjenjivanje uz zlostavljanje djece. [4]

Psihičko nasilje je najopasniji vid nasilja jer ono pogađa nešto apstraktno: ljudsku psihu, samopouzdanje, kompletnu sliku o sebi. Također, reflektuje se i na odnos pojedinca prema zajednici i društvu u cjelini. Ono, u određenim slučajevima, počinje mnogo prije nego žrtva uopšte postane žrtva. U djetinjstvu i ranoj adolescenciji žene formiraju sliku o zdravom odnosu i na osnovu toga prave razliku između prihvatljivog i neprihvatljivog ponašanja. Stoga, poruka očevima sa kćerkama: svaki put kada kažete kćerci da se derete na nju iz ljubavi učite je da miješa ljutnju s dobrom namjerom, što izgleda kao dobra ideja na prvu, ali na duže staze to je destruktivno. U budućnosti ćerka će da bira muškarce koji je maltretiraju jer liče na vas, na oca.

Nasilnici se ne mogu svrstati u samo jedan tip osobe koji vrši nasilje. Nasilnici su vrlo često psihopatični, narcisi, makijevelisti itd. Ono što je zajedničko svim nasilnicima je da su njihovi postupci, u njihovoj svijesti, totalno opravdani. To dovodi žrtvu do uvjerenja da je sama kriva za ono što joj se dešava. Upravo zbog ovoga najveći problem nasilja generalno, pa i psihičkog, jeste taj što su žrtve podvrgnute stigmatizaciji i moralnom linču. Suočene su sa uvredama i sumnjama u njihovu priču. To je još jedan od razloga zbog kojih žrtve gube hrabrost da progovore o onome što im se dešava, te tako svjesno ostaju tu gdje jesu – u devetom krug pakla, bez mogućnosti iskupljenja

Čovjek ne zna kako je to biti u koži žrtve jednog nasilja dok ne osjeti to na svojoj. U takvoj, već dehumanizirajućoj, situaciji stigmatizacija daje samo vjetar u leđa nasilniku. Isto kao što šutnja odobrava sve: ako ostanete suzdržani i bez širenja svijesti o ovome, pridonosite samo ovom globalnom problemu. Zbog toga je neizmjerljivo važno priznati sebi da si žrtva nasilja. To je prvi, ali i najteži, korak u ostvarivanju plana promjene svijesti o nasilju. Ako progovoriš o onome što ti se dešava, ne da ćeš pomoći samo sebi, već pomažeš i daješ vjetar u leđa svim ostalim ženama koje se bore s istim problemom kao ti.

Niste same! Zato progovorite!

ŽRTVE RODNO ZASNOVANOG NASILJA NE SMIJU BITI STIGMATIZIRANE

FIZIČKO NASILJE

Fizičko nasilje podrazumijeva udaranje, guranje, otimanje i uništavanje stvari. Ranijih godina je uglavnom bilo karakteristično za muškarce, ali se, nažalost, sve češće javlja i kod žena. Fizičko nasilje najčešće se ispoljava kroz vršnjačko nasilje, nasilje u porodici i nasilje nad ženama.

U Bosni i Hercegovini veliki broj žena suočava se s problemom nasilja u porodici, prije svega zbog još uvijek prisutnih patrijarhalnih obrazaca i neadekvatnog i nedovoljnog odgovora

društvene zajednice i nadležnih institucija na ovaj problem. Egzaktan broj žrtva nasilja u porodicama u Bosni i Hercegovini nije moguće utvrditi, zbog nepostojanja jedinstvene statistike na nivou države. Do sada su urađena dva velika istraživanja na nivou BiH koja daju podatke o rasprostranjenosti nasilja. Studiju su proveli Agencija za ravnopravnost spolova BiH ¹ i entitetski gender centri u saradnji sa statističkim institucijama, a uz podršku UNFPA i UN Women. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da je više od polovine žena iz uzorka (47,2% u BiH, od toga 47,2% u FBiH i 47,3% u RS), doživjelo bar neki oblik nasilja nakon što je navršilo 15 godina. OSCE je u proljeće/ljeto 2018. godine proveo Studiju o dobrobiti i sigurnosti žena u BiH ². Istraživanje je provedeno na osnovu reprezentativnog uzorka od 2.321 žene u dobi između 18. i 74. godine koje žive na prostoru Bosne i Hercegovine. Prema Studiji o dobrobiti i sigurnosti žena u BiH provedenoj 2018. godine, skoro svaka treća žena (38%) je izjavila da je iskusila psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od petnaeste godine života od strane partnera ili nepartnera.

1 <https://arsbih.gov.ba/>

2 <https://www.osce.org>

Nasilje među vršnjacima je pojam s kojim se svakodnevno susrećemo i koji nam se, na prvi pogled, čini vrlo jednostavnim. Svako od nas, vjerojatno, može zamisliti nasilnika ili poznaje priču djeteta ili mlade osobe koja je doživjela nasilje. Vršnjačko nasilje poprima mnoge oblike, a priče djece i mladih koji su ga doživjeli su vrlo različite. Osim toga, svako od nas drugačije definira granice prihvatljivog ponašanja, a promatramo li ih sa strane nekesvakodnevnih situacija, kao što je prijateljsko zadirkivanje, mogu nam se činiti vrlo bliskima vršnjačkom nasilju. Upravo je nesigurnost u značenje situacije s kojom smo suočeni jedna od najčešćih prepreka u tome da odlučimo reagovati. Jako je važno moći tačno procijeniti kada je situacija zabrinjavajuća ili se otima kontroli. Da bi određena ponašanja mogli okarakterizirati kao vršnjačko nasilje, stručnjaci smatraju da mora biti prisutno nekoliko obilježja (Coloroso, 2004).

Šta karakterizira vršnjačko nasilje:

- namjera da se druga osoba povrijedi, odnosno da joj se nanese neki oblik štete (fizičke, emocionalne, socijalne),
- neravnopravnost moći (fizičke ili statusne) u odnosu između žrtve i počinitelja nasilja,
- nasilje je opetovano i trajno, odnosno žrtve žive s prijetnjom da će se ono ponoviti,
- ponašanje prelazi osobne granice prihvatljivog ponašanja,
- žrtve mogu početi dolaziti kući s potrganom odjećom, oštećenim školskim knjigama ili bez svojih stvari, a roditelji mogu početi primjećivati neobjašnjive modrice, ogrebotine i porezotine,
- u školi se ponekad može primijetiti da sami provode odmor, a da to prijateljima iz razreda nije neobično i nisu zabrinuti zbog toga,

- osobe iz djetetove okoline mogu primijetiti i da je dijete povučenije nego inače, nesigurno u sebe, anksiozno, napeto, depresivno ili čak agresivno prema drugima, zastrašuje drugu djecu. Bespomoćnost i opterećenost djeteta ili mlade osobe koja doživljava teže oblike vršnjačkog nasilja može dovesti i do samoranjavanja, prijetnji samoubistvom ili čak pokušaja samoubistva,
- kada im se pristupi, žrtve često odbijaju govoriti o tome što nije u redu ili nude nevjerovatna objašnjenja i isprike za ono što nas zabrinjava.

Kakve mogu biti posljedice proživljavanja vršnjačkog nasilja?

Jedna od najčešćih i najsnažnijih posljedica vršnjačkog nasilja je gubitak samopoštovanja, odnosno osjećaj manje vrijednosti i samokritičnost. Gubitak vjere u sebe može dovesti do povlačenja od društva. Dugotrajnija izloženost vršnjačkom nasilju kod žrtava može izazvati i psihosomatske simptome kao na primjer: dijete ili mlada osoba može se početi žaliti na glavobolju, bolove u stomaku ili leđima, vrtoglavicu ili imati poteškoće sa spavanjem. Ova ponašanja ponekad se promatraju kao izgovori djeteta koje ne želi u školu, ali one mogu biti i poziv u pomoć djeteta koje svoje brige i strah nije u mogućnosti izraziti na drugi način. Teži slučajevi vršnjačko nasilja mogu dovesti i do agresivnosti djeteta prema sebi (npr. samoranjavanja, suicidalnih misli djeteta) ili drugima (npr. gubitak kontrole i napad na nasilnika). Navedene posljedice su zajedničke velikom broju žrtava vršnjačko nasilja. Djeci i mladima koji doživljavaju neki oblik vršnjačkog nasilja može biti vrlo teško ohrabriti se i potražiti pomoć. Razlozi za neprijavlivanje vršnjačkog nasilja često leže u strahu i osjećaju bespomoćnosti koje i mogu ispunjavati svijet žrtve nasilja. Svaki naš poticaj, ohrabrenje, savjet kome se obratiti, podrška i razgovor, djetetu ili mladoj osobi suočenoj s nasiljem mogu pomoći da prevlada nesigurnost i pokuša promijeniti situaciju u kojoj se nalazi..

Veoma je važno istaći da vršnjačko nasilje može imati dugoročne posljedice:

- istraživanja pokazuju da vršnjačko nasilje može utjecati i na život žrtve u kasnijim razdobljima života žrtve vršnjačkog nasilja mogu imati niže samopoštovanje, osjećaj nemoći da se zauzmu za sebe, osjećaj da svijet nije sigurno mjesto, naučenu bespomoćnost, te ljutnja i ogorčenost na svijet
- u odrasloj dobi su skloniji anksioznosti, depresiji, poremećajima pažnje i poremećajima prehrane.

Koliko djece trpi nasilje?

Merima Spahić, iz Udruženja za razvoj društva Kap (3), kaže da su oni prije tri godine radili istraživanje na uzorku od 7.000 djece koje je pokazalo da skoro svako treće dijete trpi neki od vidova nasilja. Jedva nekolicina, tek par njih, se obratilo policiji za pomoć, što znači da djeca i mladi apsolutno ne vjeruju policijskoj zaštiti. Tome u prilog idu i slučajevi sa tragičnim ishodom. Krajem 2015. godine četrnaestogodišnji učenik Mahir Rakovac iz Sarajeva izvršio je samoubistvo, skokom sa osmog sprata. Seadamnaestogodišnji Sarajlija Denis Mrnjavac ubijen je 5. februara 2008. godine u sarajevskom tramvaju, na putu kući iz srednje škole.

Denisa su, na najbrutalniji način, ubili njegovi vršnjaci. Rodno-zasnovano nasilje je globalni fenomen koji ne poznaje geografske, socijalne, ekonomske, etničke, niti bilo koje druge granice. Ono se dešava svuda i predstavlja brutalno kršenje ljudskih prava i najveću prepreku ka postizanju rodno-pravne jednakosti. Nažalost, često prolazi kao neotkriveno, jer ga zataškavaju različite institucije, uključujući i školu.

Jedan od problema vezanih za razumijevanje rodno-zasnovanog nasilja predstavljaju stereotipi o tipičnim osobinama žene i muškarca, kao i uvriježena slika o jednakosti spolova u društvu.

Zašto djeca iskazuju nasilno ponašanje?

Često su roditelji ti koji podstiču nasilničko ponašanje. Rijetko su to majke, vrlo rijetko su one nasilne, ali obično djeca koja pokazuju nasilno ponašanje potiču iz porodica u kojima je otac dominantan u odnosu na majku koja je u podređenom položaju u odnosu na njega ili su to neki veći oblici agresivnog ponašanja koje je otac razvio, te kao takav model ponašanja prenosi i na dijete.

Razlozi neprimjerenog ponašanja mogu biti i:

1. nepostavljanje jasnih granica i pravila ponašanja,
2. odrasli preko djece nesvjesno dopunjavaju svoje potrebe i time blokiraju potrebe i želje djeteta, pa se dijete buni jer ne želi da radi ono što mu nameću odrasli,
3. prerano dopuštanje da djeca samostalno odlučuju,
4. emocionalni odnos – dijete treba osjetiti emocionalni odnos i odgovarajuću povezanost s roditeljima.

Kada je riječ o dječacima, fizičko nasilje je prisutnije, mada ne znači da nema i kod njih verbalnog nasilja. Sukob započinje psovkama, a završi udarcima, jer nemaju nivo kontrole, samokontrole. Djevojčice su sklonije verbalnom nasilju, više emocionalnom nasilju, psihološkom, tipa ignoriranja, ogovaranja, izdvajanja iz grupe, izoliranja. To je jako simptomatično u šestom i sedmom razredu osnovne škole kada su komentari upućeni na izgled, nekakav elitizam, koji zna biti jako velik problem, kad se izoliraju djeca lošeg imovnog stanja, djeca koja nisu obučena u nekom trendu ili brendu. Dječaci su skloniji fizičkom nasilju već od drugog razreda osnovne škole.

ŽRTVE RODNO ZASNOVANOG NASILJA NE SMIJU BITI STIGMATIZIRANE

SEKSUALNO NASILJE

Rodno zasnovano nasilje je nasilje koje pogađa osobu zbog njenog spola ili roda, kao i nasilje koje nesrazmjerno pogađa osobe određenog spola i roda. Utemeljeno je u rodnoj neravnopravnosti, zloupotrebi moći i štetnim normama, te predstavlja jedno od najučestalijih oblika kršenja ljudskih prava u svim društvima. S obzirom na to da je najčešće usmjereno protiv žena i djevojčica i da je rodna utemeljenost nasilja prepoznata unutar borbe protiv nasilja nad ženama, rodno utemeljeno nasilje najčešće se uzima kao sinonim nasilja protiv žena, iako žrtve rodno utemeljenog nasilja mogu biti i žene i muškarci, kao i transrodne, interseksualne i rodno varijantne osobe. Seksualno nasilje je bilo koji seksualni čin, pokušaj ostvarivanja seksualnog čina, neželjeni seksualni komentar ili prijedlog koji je usmjeren protiv osobe i njezine seksualnosti, a koji može počinuti druga osoba, bez obzira na odnos sa žrtvom ili situaciju u kojoj se nalaze. Karakteriziraga upotreba sile, prijetnje ili ucjene za ugrožavanje dobrobiti i/ili života same žrtve ili njoj bliskih osoba. Seksualno nasilje uočljivo je u širokom kontinuumu, od seksualnog uznemiravanja i zlostavljanja, preko silovanja, do trgovanja ženama u svrhe prisilne prostitucije i/ili pornografije. Seksualno nasilje je, osim navedenih oblika, i ritualna praksa, kazna za rodnu transgresiju, silovanje u ratu i genitalno sakaćenje žena. Seksualno nasilje može imati ozbiljne i višestruke, trenutne ili odgođene, a ponekad i dugoročne, posljedice za zdravlje i živote preživjelih. To uključuje medicinske, psihološke, socijalne i materijalne posljedice kao npr.: vaginalne i analne poderotine, neželjene trudnoće, rani i prisilni brak, spolno prenosive infekcije kao što je HIV/AIDS, stigma i sram, posttraumatski stresni poremećaj (PTSP), depresiju, rizično ponašanje, uključujući i samoubilačko ponašanje, napuštanje škole, gubitak posla, zločini „časti“, smrt i uništavanje zajednice.

Seksualno i rodno zasnovano nasilje preovladava globalno. To je oružje koje se koristi u svim ratovima i u vremenima nemira i sukoba. Izvršava se, često iza zatvorenih vrata, u svim zemljama širom svijeta i u vrijeme mira. Međutim, seksualno nasilje je ostalo nepriznato i bilo je smatrano marginalnim pitanjem, duži niz godina. Zločini i povrede seksualnog i rodno zasnovanog karaktera i dalje su nedovoljno dokumentovane, nedovoljno istražene i nedovoljno procesuirane. Velika većina počinitelaca imaju koristi od nekažnjivosti, dok žrtve ne mogu dobiti obeštećenje. Seksualno i rodno zasnovano nasilje je složeno i direktno povezano s dinamikom društvene i političke moći, te normama kao što su nejednakost spolova, patrijarhat, ukorijenjene predrasude, zablude, mitovi i stereotipi, koji nastavljaju da postoje i šire se od sjevera ka jugu. To često dovodi do toga da se seksualno i rodno zasnovano nasilje smatra samo "ženskim pitanjem" i odbacuje se kao „manji“ zločin ili zločin koji je teško „identifikovati i goniti“. Dakle, zločini i povrede seksualnog i rodno zasnovanog nasilja, uglavnom, ostaju nekažnjeni. Međutim, plima se polako okreće. Čini se da je, konačno, položaj žrtava i preživjelih seksualnog i rodno zasnovanog nasilja sve više prepoznat i poduzimaju se mjere za njegovo rješavanje, uključujući i države, kao i međunarodne organizacije i institucije. Ovo je uglavnom zbog napornog rada branitelja ljudskih prava, feministkinja, pokreta žrtava, zagovornika rodničkih prava, doktora opšte prakse i akademika.

Djela seksualnih i rodno zasnovanih zločina su bili procesuirani kao zločini protiv čovječnosti. Nekoliko radnji seksualnog i rodno zasnovanog nasilja može potpasti pod kategoriju okrutnih, neljudskih i ponižavajućih djela uključujući seksualno uznemiravanje i/ili poniženje, prisilnu golotinju, prisilni brak i genitalno sakaćenje. U svemu ovome jako bitan pojam je pojam pristanka. Pristanak na seksualnu aktivnost odnosi se na volju učesnika da se uključe u takvu aktivnost. Najteži oblik seksualnog nasilja je silovanje. Silovanje je jako rasprostranjeno, kako u vrijeme mira tako i u vrijeme sukoba, kada se koristi kao „oružje“. U većini slučajeva to čine muškarci protiv žena i djevojčica, iako muškarci i dječaci, također, mogu biti žrtve silovanja. Silovanje se često naziva i "ratnim oružjem". Osim silovanja, svi oblici seksualnog nasilja u vezi sa sukobom mogu biti priznati kao ratno oružje.

Reproduktivna prava ili "seksualna i reproduktivna prava" su ljudska prava koja priznaju i osiguravaju slobodu pojedinca na reprodukciju i pristup reproduktivnom zdravlju. Seksualno nasilje najčešće počinu neko koga preživjeli poznaju, a to uključuje i intimne partnerske odnose. Psihološke posljedice koje ostavlja seksualno nasilje manifestuju se kroz:

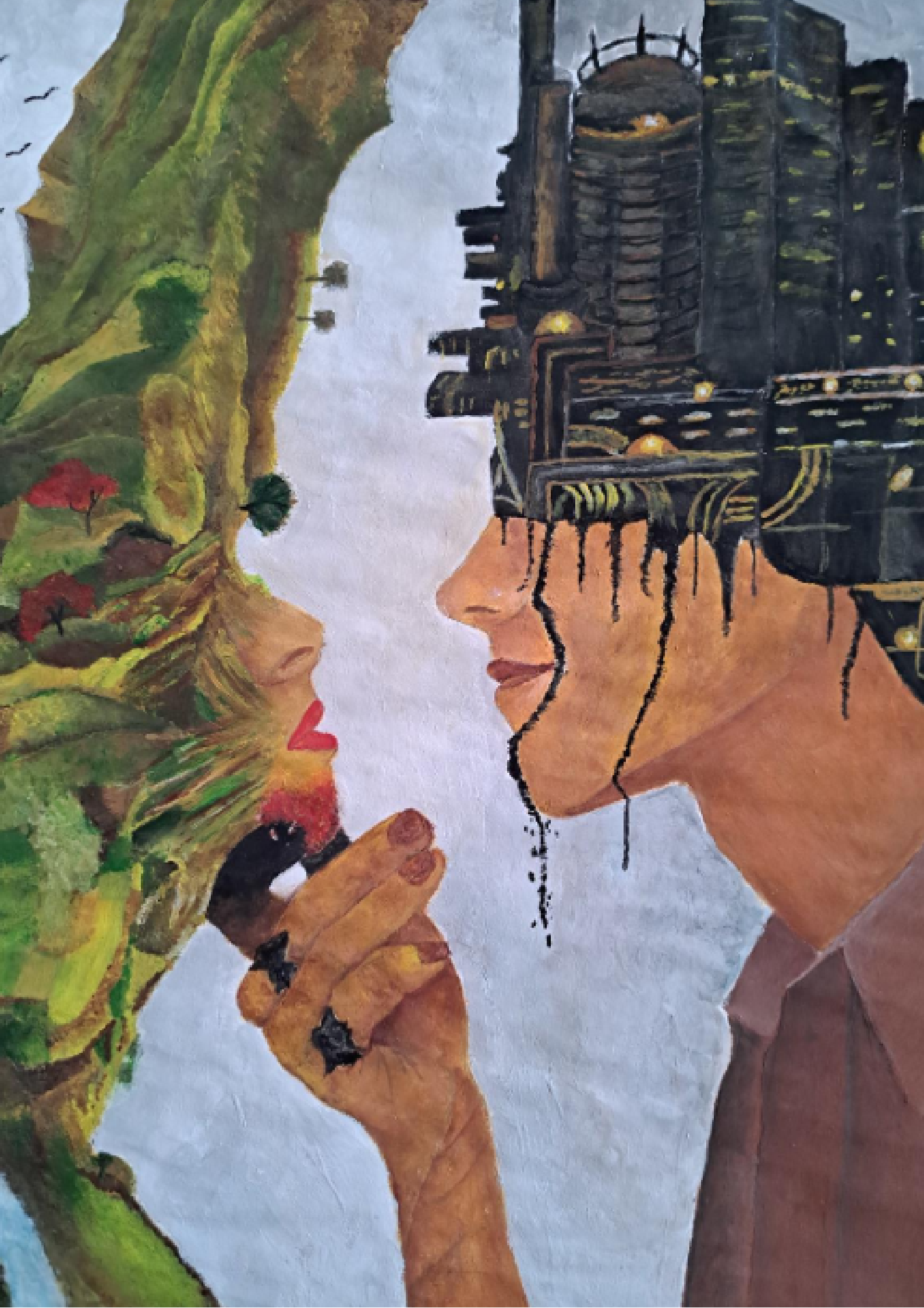
- strahove,
- razvijanje fobija,
- noćne more,
- depresiju,
- anksioznost,
- problemi s koncentracijom,
- nizak osjećaj samopouzdanja,
- hronične fizičke i psihičke smetnje,
- seksualni probleme,
- suicidalne misli,
- posttraumatski stresni poremećaj (PTSP),
- stigmatizaciju.

Stigmatizacija je inherentna posljedica skoro svakog incidenta seksualnog nasilja. Često su žrtve okrivljene, osramoćene, isključene ili odbačene od svoje porodice, prijatelja, zajednice ili čitavog društva, umjesto da budu zaštićene i da im se pruži pomoć kako bi se oporavile od pretrpljene štete. Stigmatizacija se može proširiti i na druge članove porodice žrtava, kao što su djeca rođena kao posljedica silovanja. Stigmatizacija često spriječava žrtve da traže emocionalnu, medicinsku, psihološku, socijalnu i/ili pravnu pomoć.

Kao što je potvrdio Adama Dieng, bivši specijalac i Predstavnik generalnog sekretara za seksualno nasilje u sukobu, „žrtve koje bi mogle preživjeti silovanje često ne preživljavaju svoje društvene reperkusije“, dodajući da „jednostavno rečeno, stigma ubija“. 1

Stigmatizacija žrtava seksualnog nasilja proizilazi iz duboko ukorijenjene patrijarhalne i seksističke norme, vrijednosti i stavova, a pojačan je kulturom silovanja. Zasnovan je na pretpostavci da, zbog seksualne prirode, žrtve igraju određenu ulogu doprinoseći počinjenjima djelu, pa se mogu okriviti za njegovo pojavljivanje i posljedice. Međutim, potrebno je preusmjeriti stigmatu seksualnog nasilja žrtava prema počiniocu, kako bi se preživjelima omogućio pristup podršci koju zaslužuju, kako bi unaprijedili prevenciju i borbu protiv seksualnog nasilja i suzbijanje nekažnjivosti.

EKONOMSKO NASILJE

On zarađuje, on odlučuje...

„Ne radim, nemam ni na što pravo. Novac sam dobila za kutiju cigareta koja je morala trajati četiri dana, a dao bi mi i novac za higijenske uloške. Kada sam otišla sa sobom sam uzela samo odjeću koja je bila na meni i ručnu torbicu iz koje je on izvadio sve osim vlažnih maramica i bočice vode.“

„Od porodiljne naknade sam nešto plaćala, napravio je puno dugova na moje ime. Nismo plaćali doprinose, poreze, on je samo bacao te uplatnice u smeće. Imam osjećaj da je namjerno pravio djecu da bi dobio novac od naknade i dječjeg doplatka, da bi me i dalje finansijski iskorištavao na račun djece.“

„Radila sam svašta na crno, čistila kuće, cijepala drva za novac, ali on je i to znao uzeti i zapiti. Od žene s frizurom i lakiranim noktima postala sam starica bez zuba. Bila sam gladna, bez struje, na cesti.“

Ovo su samo neke od izjava žene koje trpe nasilje. Ta žena možeš biti i ti i ja i svaka od nas.

Zbog toga se pitam što je to ekonomsko nasilje?

- Ekonomsko nasilje može biti suptilno i teško prepoznatljivo, naručito u sredinama u kojima je ustaljeno mišljenje o tome šta su ženske, a šta muške uloge u patrijarhalnim ili tradicionalnim sredinama.
- Ovo nasilje je zastrašujuće i najčešće dovodi do izolacije žena, urušavanja njihove sigurnosti i stvaranja osjećaja zavisnosti. Najčešće je uočeno kod žena.
- Mnoge žene su postale izložene ekonomskom nasilju kada su zasnovale porodicu i tek dobile djecu, te partnerima dale ovlašćenja da imaju pristup njihovim primanjima, ili su pristale da napuste posao da brinu o djeci i domaćinstvu.
- Osoba koja je izložena ekonomskom nasilju obično mora pravdati sve postupke, a nasilnik je drži u podređenom i zavisnom položaju. Kod ovakvih osoba javljaju se teškoće u raspoređivanju raspolaganju novcem, teško im je naći zaposlenje, ne vjeruju u sebe.

Neki od znakova financijskog zlostavljanja su:

- Kompletna kontrola finansija (novca), zabrana pristupa bankovnim računima, ne davanje novca za potrebe porodice, zabrana zaposlenja, nagovaranje na zaduživanja...
- Dodatni problem je taj što osobe izložene nasilju najčešće nisu upoznate sa svojim pravima niti s činjenicom da trpe neki oblik obiteljskog nasilja.
- Iako se napravilo mnogo na zaštiti pojedinca, praksa je pokazala da postoje određene manjkavosti te je 2009. godine donesen novi „Zakon o zaštiti nasilja u obitelji“ kojim je proširen krug osoba koje spadaju u obitelj, pooštrene su kazne za počinitelje te su između ostalog uvedeni i novi pojmovi obiteljskog nasilja.

Završit ću time da ekonomsko nasilje predstavlja oštećenje ili uništenje osobne i zajedničke imovine, te zabranu ili onemogućavanje korištenja osobne ili zajedničke imovine ili pokušaj da se to učini. Također je prisutno i oduzimanje prava i zabrana raspolaganja osobnim prihodima, te stečenom imovinom.

**LJUBAV NE
POVRJEĐUJE.**

PREKINIMO NASILJE SADA.

